3.6. Elutähtis teenus

Elutähtis teenus on teenus (§ 81), millel on ülekaalukas mõju ühiskonna toimimisele ja mille katkemine ohustab vahetult inimeste elu või tervist, teise elutähtsa teenuse või üldhuviteenuse toimimist või põhjustab suure keskkonnakahju ning mille katkemisel on oluline mõju riigi majandusele ja riigikaitsele. Elutähtsat teenust käsitatakse tervikuna koos selle toimimiseks vajaliku taristu, kinnis- ja vallasasjade, vahendite, varu, personali ning muu vajalikuga. Nende teenuste toimepidevuse tagamine põhineb elutähtsa teenuse osutajate (ETO) ja elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajate (ETKA) koostööl, mille eesmärk on vähendada teenuste katkestuste tõenäosust, tagada valmisolek häireteks ja katkestusteks ning võimaldada teenuse võimalikult kiire taastamine häire või katkestuse korral.

Tabel 33. Elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamise rollijaotus

Roll	Põhiülesanne	Peamised tegevused	Kriisiülesanne
ETO (§ 83 lg 1)	Tagab elutähtsa teenuse toimepidevuse ja kiire taastamise (§ 83 lg 11 p 1)	Riskianalüüs, kriisiplaan, toimepidevusmeetmed, õppused, koolitus ja teavitamine (§ 83 lg 11 p-d 2 ja 4–10)	Elutähtsa teenuse osutamine enne tavaolukorras ja kriisiolukorra ajal, sh teenuse katkestuste ajal teenuse kiire taastamine (§ 12 lg 2)
ETKA (§ 82 lg 1)	Korraldab teenuse toimepidevust ja juhib ulatusliku katkestuse lahendamist (§ 82 lg 1 p 1 ja lg 3)	Nõuded, nõustamine, järelevalve, kinnitamine ja õppused (§ 82 lg 1 p-d 2–6)	Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldamine (§ 12 lg 2)

Kuidas elutähtsad teenused välja selgitati?

Elutähtsate teenuste määratlemisel hinnati teenuste mõju ühiskonna toimimisele tervikuna. Hindamisel võeti arvesse mh teenuse kasutajate arvu, kasutamise sagedust, asendatavust, mõju teistele teenustele, katkestuse tagajärgede avaldumise kiirust, mõju inimeste elule ja tervisele, keskkonnale, majandusele ning riigikaitsele. Teenuse elutähtsana määratlemisel on oluline ka see, kas katkestus võib põhjustada ahelmõju ja tuua kaasa teiste ühiskonnale oluliste teenuste katkemise.

Seetõttu käsitatakse elutähtsate teenustena teenuseid, millel on ülekaalukas mõju ühiskonna toimimisele, mille katkemine võib vahetult ohustada inimeste elu või tervist, põhjustada teiste oluliste teenuste häireid või suurt keskkonnakahju ning millel on oluline mõju riigi majandusele ja riigikaitsele. Nende kriteeriumide alusel on KORKS-is määratletud 22 elutähtsat teenust (§ 81 lg 3).

Igale elutähtsale teenusele on määratud toimepidevuse korraldaja (ETKA), kelle ülesanne on korraldada teenuse toimepidevuse tagamist, kehtestada toimepidevuse nõuded, teha järelevalvet ning juhtida teenuse ulatusliku katkestuse või selle ohu lahendamist (§ 82).

Tabel 34. KORKS-is määratletud elutähtsad teenused ja nende toimepidevuse korraldajad (ETKA) (§ 81 ja § 82)

Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja	**Elutähtsad teenused**
Eesti Pank	• Makseteenuse ja makseteenuste osutamise tehniliste tugiteenuste toimimine • Sularaharingluse toimimine
Kohaliku omavalitsuse üksus	• Kaugküttega varustamine • Kohaliku tee sõidetavuse tagamine • Veega varustamine ja kanalisatsiooni toimimine
Regionaal- ja põllumajandusministeerium	• Toiduga varustamine
Sotsiaalministeerium	• Ravimitega varustamine • Tervishoiuteenuste toimimine
Justiits- ja digiministeerium	• Andmesideteenuse toimimine • Autentimine ja digitaalne allkirjastamine • Mobiiltelefoniteenuse toimimine • Telefoniteenuse toimimine
Kliimaministeerium	• Aeronavigatsiooniteenuse toimimine • Avaliku raudtee toimimine • Elektriga varustamine • Lennuväljade toimimine • Maagaasiga varustamine • Riigitee sõidetavuse tagamine • Sadamate toimimine • Vedelkütusega varustamine
Kultuuriministeerium	• Avalik-õigusliku meediateenuse osutamiseks vajaliku ringhäälinguvõrgu teenuse toimimise tagamine • Avalik-õigusliku meediateenuse toimimine

Kuidas määratakse elutähtsa teenuse osutajad?

Elutähtsa teenuse osutaja on isik, kelle pädevuses on elutähtsa teenuse osutamine. ETO tingimused on sätestatud valdkondlikes eriseadustes. ETO-ks ei määrata automaatselt kõiki vastavat teenust osutavaid ettevõtjaid, vaid üksnes olulisemad ettevõtjad, kes vastavad eriseaduses sätestatud tingimustele ning kelle mõju ja osakaal vastava elutähtsa teenuse toimimisele kohaliku omavalitsuse üksuse tasandil on märkimisväärne. Näiteks:

1. elektroonilise side seadus reguleerib andmeside-, mobiiltelefoni- ja telefoniteenuse valdkonna ETO-sid;
2. krediidiasutuste seadus ning makseasutuste ja e-raha asutuste seadus reguleerivad makseteenuste ja sularaharingluse valdkonna ETO-sid;
3. ravimiseadus reguleerib ravimitega varustamise valdkonna ETO-sid;
4. tervishoiuteenuste korraldamise seadus reguleerib tervishoiuteenuste valdkonna ETO-sid;
5. elektrituruseadus, maagaasiseadus ja kaugkütteseadus reguleerivad energiavaldkonna ETO-sid.

Elutähtsa teenuse osutaja määratakse elutähtsa teenuse korraldaja **haldusaktiga**. Haldusakt väljastatakse 30 päeva jooksul alates ajast, mil korraldaja sai teada, et teenust osutav ettevõtja vastab elutähtsa teenuse osutaja kriteeriumidele. Elutähtsa teenuse osutajaks määratakse vaid selline ettevõtja, kelle suhtes on elutähtsa teenuse osutaja kohustused ka proportsionaalsed ja kes suudab neid täita.

Näiteks majandustegevuse registri andmetel oli 2024. aasta lõpus registreeritud 250 üldkasutatava sideteenuse osutajat. Samal ajal on elektroonilise side seaduse (ESS) ehk ülal viidatud eriseaduse alusel ETO-na käsitletav nendest ainult neli.

Haldusaktis peab olema mh esitatud tähtaeg, milleks peab elutähtsa teenuse osutaja täitma korraldaja kehtestatud toimepidevuse nõuete määruses sätestatud nõudeid KORKS-is sätestatud nõuete (nt riskianalüüsi, kriisiplaani, õppuste korraldamise nõuded) täitmiseks. Samuti on ette nähtud tähtaeg muudes õigusaktides sätestatud nõuete täitmiseks. Näiteks osa elutähtsate teenuste puhul on toimepidevuse nõuded sätestatud ka valdkonna eriseaduses. Nii on kaugkütteseaduses (KKütS) sätestatud soojusettevõtjatele reservkütuse tagamise kohustus, tervishoiuteenuste korraldamise seadusega (TTKS) aga sätestatakse täpsemad nõuded tervishoiuteenuse osutaja püsiva kriisiülesande täitmise kohta.

Haldusakti andmisel tuleb arvestada, et esmakordse riskianalüüsi koostamiseks antav tähtaeg ei tohi ületada üheksat kuud, kriisiplaani tähtaeg kümmet kuud ning võrgu- ja infosüsteemidega seotud dubleerivate vahendite ja tehnoloogiliselt alternatiivsete lahenduste nõude ning küberturvalisuse seadusest tulenevate nõuete täitmise tähtaeg ei tohi olla pikem kui viis aastat.

Enne haldusakti kehtestamist võib ETKA küsida Riigi Infosüsteemi Ameti arvamust nõuete osas, mis puudutavad küberturvalisust, teenuse dubleerimist või tehnoloogilisi alternatiive. See võimaldab määrata ETO-le mõistliku, proportsionaalse ja ettevõtja tegevuse eripära arvestava tähtaja ning rakendustingimused.

Elutähtsa teenuse osutajate üle peetakse arvestust tsiviiltoetuse registris (TTR). Andmete esitamine ja uuendamine ETO-de kohta tsiviiltoetuse registris kuulub ETKA-de pädevusse. ETKA-d vastutavad andmete ajakohasuse eest ning on tsiviiltoetuse registri põhimääruse § 3 lg 2 p 2 alusel registri volitatud töötlejad. Elutähtsa teenuse osutajaks määramise ja selle staatuse lõpetamise kohta peab ETKA tegema registris muutmiskande viie tööpäeva jooksul.

Elutähtsa teenuse osutajat määrav ja staatust lõpetav haldusakt tuleb korraldajal edastada Riigi Infosüsteemi Ametile viie tööpäeva jooksul haldusakti ETO-le teatavakstegemisest arvates.

Isikut ei loeta enam elutähtsa teenuse osutajaks, kui ta ei vasta elutähtsa teenuse osutaja tingimustele ja elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja on teinud sellekohase haldusakti isikule teatavaks. Haldusakti jõustumise järel ei kohaldata isiku suhtes elutähtsa teenuse osutaja kohta sätestatut.

Viimati uuendatud 02.10.2026